

Italské aktivity na poli česko-italských meziválečných vzájemných vztahů*

Eva Skříčková

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra romanistiky
eva.skrickova@upol.cz

SYNOPSIS

Italian Activities in the Field of Czech-Italian Interwar Relations

The reviews, editorials, and short summaries that appear in archived Czech periodicals provide an abundant source of documentation on the propagation of Italian culture, as well as the Italian reception of Czech literature and culture, shedding light on a number of important figures and institutions that played a role in Czech-Italian cultural exchange. This study examines the mutual cultural relations that took place at the level of various institutions, including the organisation of numerous lectures and conferences, at which notable guests were invited to speak on (and promote) Italian culture and language. At its peak, this cultural exchange also included the founding of a library of Italian literary works and publication of various periodicals, as well as the participation of both Czech and Italian academics and intellectuals residing in Prague in the promotion of Italian culture.

KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Historie; Itálie; Československo; kultura; vztahy; vydání; překlady; propagace; literatura; divadlo; osobnosti / History; Italy; Czechoslovakia; culture; relations; publishing; translations; promotion; literature; theatre; cultural figures.

DOI

<https://doi.org/10.14712/23366680.2022.2.4>

Vztahy Itálie a Československa v meziválečných letech lze vymezit několika důležitými daty: V roce 1918 vznikl v Itálii oddíl československých legií. Následujícího roku došlo k misi italského vojska na československém území. V roce 1923 byl v Praze založen Italský kulturní institut, současně byl v Římě otevřen Československý historický ústav. Roku 1924 došlo k podpisu československo-italské smlouvy, jejíž platnost vypršela v roce 1929. Roku 1938 byla dojednána Mnichovská dohoda, při níž svou negativní roli sehrála italská účast v osobě Mussoliniho a která otevřela cestu k obsazení zbytku československého státu německým vojskem v roce 1939.

* Při vzniku studie byly využity zdroje výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie — <https://clb.ucl.cas.cz/> (kód ORJ: 90136).

„Promarněnou příležitostí“ nazval svůj článek o meziválečných politických vztazích mezi Itálií a Československem italský politický historik Francesco Caccamo, a to z toho důvodu, že „na konci první světové války Italské království a nová Československá republika představovaly ve střední Evropě dva velmi významné subjekty, na jejichž schopnosti vytvořit určitou formu spolupráce závisela do značné míry hospodářská a politická stabilita regionu“ (Caccamo 2012, s. 77). Tyto dvě země mohly podle Caccama ekonomickou a politickou diplomacií podpořit nově vzniklé státy v této oblasti, především Rakouskou republiku, a tím zabránit nárůstu německé hegemonie s jejími fatálními důsledky. Předpoklady této spolupráce byly více než slibné. Již během první světové války navázala Československá národní rada plodnou spolupráci s Itálií a na samém konci války, roku 1918, konstituovala na jejím území i oddíl československé legie, který se záhy zapojil také do závěrečných rozhodujících bojů. Spolupráce pokračovala i po válce, zejména v podobě vyslání vojenské mise o 23 000 vojáků na území nového československého státu, jejímž velením byl pověřen generál Luigi Piccione. Tyto jednotky se spolu s českými legionáři podílely především na pacifikaci Maďary obydlených částí Slovenska. Italové také logisticky podpořili návrat asi 80 000 českých a slovenských válečných zajatců do nové vlasti.

Zatímco nový československý ministr vojenství Milan Rastislav Štefánik preferoval vojenskou spolupráci s Itálií, k níž ho poutaly i osobní vazby, ministr zahraničí mladého státu Edvard Beneš byl výrazně orientován na Francii a její politické představitele. V důsledku toho druhý jmenovaný také prosadil dohodu o vyslání francouzské vojenské mise do Československa, jež se realizovala počínaje únorem 1919 (Helan 2012, s. 225). Tento politický akt pak vedl k oslabení postavení Italů na území Československa a po tragické smrti M. R. Štefánika měl za následek i úplnou marginalizaci italského kontingentu, který začal být (patrně ne bez příčiny) podezříván ze zjevných sympatií k Maďarům. Situace ve vzájemných československo-italských vztazích se nakrátko vylepšila s nástupem nové italské vlády. Ačkoliv ji vedl umírněný, ale váhavý premiér Giovanni Giolitti, jejím členem byl schopný a Čechům tradičně nakloněný ministr zahraničí hrabě Carlo Sforza. Ten akceptoval i československý výklad Malé dohody (československo-jugoslávsko-rumunské, vzniklé roku 1920) v tom smyslu, že je zaměřena primárně proti jakémukoli porušení Trianonské smlouvy (tedy především proti případné restauraci Habsburků), nikoli proti zájmům Itálie (tamtéž, s. 235). Malá dohoda inspirovala dokonce následnou dohodu italsko-jugoslávskou, jež byla dojednána v Rapallu a která rovněž obsahovala pasáž o společném postupu v případě pokusu o zmíněnou restauraci.

S nástupem Benita Mussoliniho v roce 1922 se v Itálii *de facto* etablovala fašistická diktatura. Sám diktátor ale předchozí orientaci zahraniční italské politiky ve středoevropských záležitostech příliš neměnil. Přispíval k tomu i vcelku umírněný státní tajemník italského ministerstva zahraničí Salvatore Contarini. *Duceho* oportunismus tak na jedné straně vedl v roce 1924 k podpisu československo-italské smlouvy o srdečné spolupráci, na straně druhé ovšem posiloval jeho vliv v Rakousku a Maďarsku. Tehdejší československý velvyslanec v Itálii Vlastimil Kybal (Hrdlička 2012, s. 27–136),¹ původním povoláním historik, do určité míry podlehl *Duceho*

1 Citované paměti jsou dostupné ve dvou jazykových mutacích: v pozdější anglické (*Czechoslovakia and Italy*, New York 1955) a v původní italské verzi (*La Cecoslovachia e l'Italia*, Roma 1925).

proklamované slabosti pro český národ. Ve svých pamětech vzpomíná mimo jiné na to, jak byl při prvním setkání s Mussolinim až zaskočen jeho projevy přízně vůči československým otázkám a zájmům. *Duce* tehdy připomněl svou podporu vytváření československých legií a svůj spis o Janu Husovi (*Giovanni Huss il Veridico*, Řím 1913),² v němž Mussolini jako mladý, socialisticky orientovaný novinář předvedl, navzdory poněkud nedůslednému zacházení s prameny a letopočty, poměrně solidní orientaci v problematice, ačkoliv hlavním cílem uveřejnění spisu byla už tehdy sebeprezentace a zřetelná protikatolická tendence.

Spolu s koloniálními ambicemi ve Středomoří (Řecko, Jadran) a v Africe (Habeš) vyústily nakonec globální zájmy samotného fašismu (námluvy na ose Berlín–Řím) v úplný zánik československo-italského politického dialogu. Tento obrat se zintenzivnil po tzv. locarnské konferenci, konané roku 1925, na níž Československo a Itálie prezentovaly zcela odlišné vize uspořádání střední a jihovýchodní Evropy (Houska 2011, s. 19). Zatímco Praha se stavěla za realizaci ideje kolektivní bezpečnosti, jež se měla zakládat na smluvní provázanosti států ve střední Evropě, Itálie si sama sebe představovala jako politického hegemonu této oblasti a jakéhosi „arbitra“ míru. Jak ošidná byla tato Mussoliniho „arbitráž“, se naplno ukázalo při jeho účasti na Mnichovské dohodě. V časovém intervalu mezi Locarnem a Mnichovem (respektive německou okupací) byly vzájemné vztahy narušeny dalšími událostmi. K těm patřily aféra z roku 1925, v níž se Tito Zaniboni s údajnou finanční podporou z Československa neúspěšně pokusil o atentát³ na Mussoliniho, dále neobnovení československo-italské smlouvy termínované do roku 1929, ale také v roce 1932 zveřejněný tzv. Tardieuův plán (iniciováný Edvardem Benešem) týkající se hospodářských a politických preferencí mezi Československem, Jugoslávií, Rumunskem, Rakouskem a Maďarskem či účast Československa na sankcích proti Itálii, které vyhlásila Společnost národů v roce 1935. Takzvaný anšlus Rakouska pak roku 1938 zcela rozmetal naděje na mírové uspořádání střední Evropy. Tyto disharmonické tóny ve vzájemných politických vztazích obou zemí však naštěstí neměly podstatnější vliv na jejich kulturní a vědecké kontakty.

Zcela specifickou oblast politických a kulturních styků s italským územím představuje vztah Československa a papežství. Diplomatické styky mezi Vatikánem a Československem byly navázány v roce 1919, prvním vyslancem při Apoštolském stolci se stal profesor historie na Univerzitě Karlově Kamil Krofta. Jeho posláním nebylo vůbec jednoduché, protože musel jednat probojovat nové uspořádání diecézí na Slovensku, jednat papežské kurii vysvětlovat přístup české společnosti k náboženství a katolické církvi. Vzájemné vztahy pak procházely složitými peripetiemi, v roce 1925 byly diplomatické styky dokonce načas přerušeny a obnoveny byly až v roce 1927, po několikerych ujištěních ze strany československých oficiálních kruhů, že katolické církvi bude v rámci mladého státu zajištěn samostatný rozvoj a vztahy nebudou narušovány provokativním chováním českých politiků (čímž se mínila především jejich okázalá účast na Husových slavnostech). V roce 1928 přijatý *Modus vivendi*, specifická

2 O této epizodě v Mussoliniho mladistvých aktivitách, o jeho vztazích k českým reáliím a s politiky před první světovou válkou a během ní i o překladu spisu *Jan Hus* podrobně pojednává Pavel Helan ve své objevené monografii *Duce a kacír. Literární mládí Benita Mussoliniho a jeho kniha Jan Hus, muž pravdy* (Helan 2006).

3 Atentát nebyl realizován.

smlouva Československa s Vatikánem, a následující oslavy svatováclavského milénia v roce 1929 upevnily postavení katolické církve v Československu a zlepšily vztahy s Apoštolským stolcem (Kukánová 2012, s. 343–372; Šmíd 2012, s. 93–107).

V roce 1923 byl v Praze založen Italský kulturní institut ([nepodepsáno] 1922, s. 11); [nepodepsáno] 1921, s. 6),⁴ jenž si dle článku 3 svých stanov kladl za cíl „šířit a prohlubovat znalost italské kultury v Československu a organizovat vzájemné vztahy intelektuální a umělecké mezi Itálií a Československem všemi prostředky hodícími se pro tento účel“. Vznik ústavu umožnilo financování ze strany československé i italské vlády (peněžním darem jej osobně podpořil dokonce československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk) a rovněž úsilí českých a italských akademiků a intelektuálů žijících v Praze. Mezi těmito italskými iniciátory projektu byl zvláště aktivní Gian Stuparich,⁵ první lektor italského jazyka a literatury na Univerzitě Karlově v Praze v letech 1921–1922.

Ke slavnostnímu otevření institutu došlo 2. března 1923 za přítomnosti Antonia Chiaromonteho Bordonara, italského velvyslance v Praze, a Edvarda Beneše, československého ministra zahraničí. V češtině pronesl slavnostní řeč profesor Václav Tille, v italštině pak viceprezident institutu Bindo Chiurlo, profesor italské literatury na pražské univerzitě ([nepodepsáno] 1923, s. 3).

Na počátku své činnosti byl Italský kulturní institut spravován významnými osobnostmi z oblasti kultury a politiky obou zemí. V průběhu let opakovaně změnil své působiště: od svého prvního sídla, jímž byl dům č. 26 v Ječné ulici v Praze 2, až po současnou budovu na Malé Straně, která je s historií italské komunity v českých zemích spojena už od dob renesance.

V prvních dvou letech činnosti ústav reprezentovala hlavně knihovna, která využívala přidělených prostředků a darů od politických osobností na nákup knih v italštině. Od roku 1926 se jejím ředitelem stal Bindo Chiurlo (K. 1927, s. 8),⁶ který se spolu s Oscarem Zaccariou, rovněž vyučujícím Univerzity Karlovy, věnoval technickému i administrativnímu provozu knihovny. Kromě jiných osobností ovlivnil chod institutu významný italský slavista Ettore Lo Gatto (Rosendorfský 1939–1940, s. 215–216),⁷ který na jeho půdě v době svého pražského pobytu (1936–1940) rozvíjel a organizoval přednáškovou činnost.

Založení Italského kulturního institutu nebylo ovlivněno fašistickou propagandou, jelikož vznikl předtím, než Mussolini nastoupil k moci, a jeho vznik byl pravděpodobně inspirován francouzskými kulturními institucemi, mezi něž patřil

4 Více k dějinám italského kulturního institutu viz Italský kulturní institut Praha. Dějiny. Italská kongregace v Praze. Staletá historie. *Istituto Italiano di Praga* <https://iicpraga.esteri.it/iic_praga/cs/istituto/chi_siamo/storia> [8. 7. 2019].

5 Více informací viz Klípková 2008.

6 Od roku 1928 začala vycházet *Rivista italiana di Praga* pod vedením právě Chiurla a Jana B. Nováka, ředitele Archivu země České a Československého historického institutu.

7 „Nelze si věru naříkat z vlašské strany na nedostatek zájmu o česko-italské kulturní styky a jejich vzájemné prolínání: po rozsáhlé práci A. Cronia *Čechy v dějinách italské kultury*, Praha, Česká akademie věd a umění, 1936, se nám dostává do rukou synteticky zaměřené zpracování téže látky z pera neúnavně pilného slavisty Ettore Lo Gatta, který je činný nyní jako profesor na pražské univerzitě, svazek s názvem *Civiltà italiana nel mondo, in Boemia, Moravia e Slovacchia*“ (Rosendorfský 1939–1940, s. 215–216).

např. Institut Ernest Denis (neboli Institut Français de Prague), který byl založen v roce 1920 (Cosentino 1997, s. 222).

Vzory v politice šíření kulturního dědictví Italové našli u Francouzů i v případě publikační činnosti. V průběhu dvacátých let vycházela dvě periodika. Prvním z nich byl časopis *Bollettino dell'Istituto di Cultura Italiana di Praga* (Zpravodaj Italského kulturního institutu),⁸ jenž se svým složením a vytyčeným cílem podobal čtvrtletníku *Revue Française de Prague*, který vydával od roku 1922 institut Alliance Française en Tchécoslovaquie. Druhé periodikum, dvojjazyčné *Rivista italiana di Praga* (Italský časopis v Praze), vycházelo až od roku 1928, ač byl tento projekt představen s velkými plány již v roce 1926 (Cosentino 1997, s. 225–226). Hlavními iniciátory tohoto časopisu byli zmíněný Bindo Chiurlo a Jan Bedřich Novák, ředitel Archivu země České. Ti hlásali především politickou nezávislost tohoto periodika a toužili pozvednout jej na vyšší stupeň pomoci vědeckějšího rázu článků a recenzí. Časopis bohužel nevycházela dlouho a skutečnost, že v roce 1929 bylo publikováno už jen jedno číslo, by mohla být důkazem sílícího tlaku ze strany fašistické propagandy (tamtéž, s. 235).

Fašistická ideologie se v tehdejší Československu netěšila pražádné oblibě, a tak jednou z možností bylo zkusit prosadit tento druh propagandy alespoň prostřednictvím živých kulturních vztahů (Santoro 2005, s. 236). V letech 1932–1935 se stal ředitelem zmíněného institutu italský spisovatel a fašistický funkcionář Giovanni Battista Angioletti (1886–1961),⁹ díky jehož osobnosti a aktivnímu přístupu se Italský kulturní institut stal významným a oblíbeným centrem kulturních aktivit nejen v hlavním městě. Toto období lze považovat za zlatou éru institutu, jelikož se zde konaly výstavy, přednášky a semináře. Přednášky na fašistická témata organizovali Giovanni Gentile a Bruno Biagi. Angioletti však rovněž pěstoval vztahy s významnými italskými spisovateli včetně Giuseppeho Ungarettiho a Luigiho Pirandella. V institutu se konala pravidelná výuka italského jazyka a italské literatury, kurzy čítaly celkem 403 žáků. Otevřeny byly i pobočky v Českých Budějovicích, Mladé Boleslavi a Hradci Králové, které spolupracovaly se společností Dante Alighieri v Plzni, Liberci a Brně. Nová pobočka Italského kulturního institutu byla založena i v Moravské Ostravě, v blízkosti hranic s Polskem, kde existovala řada zahraničních kulturních spolků. V letech 1935–1937 byl ale Angioletti přemístěn jako lektor na univerzitu v Dijonu. Nejen tato personální změna negativně ovlivnila rozkvet institutu: italská vláda se rovněž rozhodla snížit jeho rozpočet a odsunout propagaci fašismu v Československu na druhou kolej (tamtéž, s. 237).

Od roku 1935 vedl institut novinář a divadelní dramaturg Mario Ferrigni, přičemž kurzy italského jazyka a italské literatury zaznamenaly poloviční počet žáků a kulturní akce se omezily na oslavy svátku Natale di Roma (tamtéž, s. 238).

8 Časopis nabízel přehled důležitých událostí, recenze knih a časopisů, popularizační a vědecké články, zprávy, ale i kurzy literatury a italštiny, které kromě Univerzity Karlovy a Italského kulturního institutu zaštiťovala společnost Dante Alighieri, aktivní v různých městech po Československu.

9 V rozhovoru z roku 1981 vzpomíná švýcarský advokát Pino Bernasconi na období, kdy se přátelil s Angiolettim, který tehdy v Luganu propagoval fašismus a těšil se velké oblibě, a hlavně na to, že mu Angioletti vždycky opakoval skutečnost, že během pražských přednášek na fašistické téma seděl vždy v první řadě tehdejší prezident „il grande Benes“ (Valsangiacomo 2015, s. 64).

V souvislosti s italskými bohemisty a se zakládáním dalších spolků a na ně navazující publikační činností nacházíme o česko-italských kulturních vztazích významné zmínky v periodikách z jednotlivých meziválečných let.

Zpráva z roku 1921 v *Lidových novinách* pojednává o založení nové italské revue pro slavistiku (i zde po vzoru francouzské *Revue des études slaves*), jejíž hlavní italsí propagátoři Umberto Zanotti Bianco, Bindo Chiurlo, Ettore Lo Gatto a Giani Stuparich se hned v jejím prvním čísle chtějí věnovat české literatuře (Zanotti-Bianco 1921, s. 9).

Tito slavisté toužili informovat italský národ o slovanské literatuře, proto založili římský ústav Istituto per l'Europa Orientale, jenž se měl soustavně zabývat výhradně slovanskými literárními počiny. V rámci své činnosti začala tato organizace vydávat právě výše zmíněnou revue, jejíž název zněl *L'Europa Orientale*. Ve druhém čísle přinesl hlavní redaktor a slavista zabývající se českou literaturou Ettore Lo Gatto Fischerův přehled českého dramatu a Giani Stuparich poskytl krátký souhrn Vrchlického překladů z italštiny (Kopal 1921–1922, s. 191).¹⁰

Prvním, kdo se na padovské univerzitě věnoval české literatuře, byl profesor Emilio Teza. Známa je jeho korespondence s Jaroslavem Vrchlickým (Seidl 1988). Další padovský profesor, Giovanni Maver, se podrobně zabýval životem a dílem českého romantického básníka Karla Hynka Máchy. V červnovém čísle *L'Europa Orientale* z roku 1925 uveřejnil část výsledků své práce, založených na jeho letním badatelském pobytu v Praze ([nepodepsáno] 1925, s. 308). Prosincové vydání pak přineslo třináctistránkovou studii s názvem *Sulle origini della moderna letteratura ceca* z pera Bartoše Vlčka, českého básníka, prozaika a překladatele z italštiny (Vlček 1925a, s. 7).

Také první číslo italského časopisu *I Nostri Quaderni* z roku 1925 bylo skoro celé zasvěceno české literatuře. Obsahovalo Vlčkův článek o básnické tvorbě českých autorů Stanislava Kostky Neumanna, Miroslava Rutteho, Fráni Šrámka a Miloše Jirka. Dále v něm byla publikována práce italského jazykovědce a slavisty Wolfganga Giustiho (1901–1979) o Janu Nerudovi, Jiřím Wolkerovi a o české lidové poezii stejně jako Giustiho překlady jedné Nerudovy a tří Wolkerových básní i několika Masarykových úvah (Vlček 1925b, s. 7).

V roce 1926 začala pod vedením profesora Ettoreho Lo Gatta, tajemníka Istituto per l'Europa Orientale, vycházet revue *Rivista di letteratura slave*, která přinášela informace o italských slavitech i bohemistech a kolem níž se soustředil tehdejší italský zájem o českou literaturu, a zvláště seriózní referentská činnost. První číslo tohoto periodika, na němž mimo jiných spolupracovali Dr. Giusti, A. Cronia a prof. Maver, obsahovalo ukázkou z Lo Gattovy studie o Zeyerovi, dále Giustiho články *Vrchlický a Carducci a Italské ohlasy u Jana Nerudy* a básně Vrchlického a Zeyera v překladu Josefa Macha. Připomenuty byly rovněž Maverova knižní studie o Máchovi, vydaná v roce

10 Již dříve zmiňovaný Gianni Stuparich psal o českém národu jako jeden z prvních. Zabýval se obzvláště Janem Husem a Františkem Palackým, ale i dalšími osobnostmi. Už zpráva z roku 1913 sděluje českým čtenářům, že se v italském časopisu *La Cultura* objevil informativní článek Gianniho Stuparicha s názvem *Gli Czech* (*Bohemica*. Zvon 13, 1913, č. 33, s. 460). Později, v roce 1915, vyšla tiskem publikace téhož autora *La nazione ceca* (F. Battiato, Catania 1915), která nabídla přehled kulturního, hospodářského a politického života českých zemí od počátků národního obrození.

1925 v Římě, Čapkova *Věc Makropulos* přeložená Taulerem Zulbertim nebo překlad *Babičky* s Kašparovými ilustracemi (Mach 1926, s. 9; M. 1927, s. 6).

Ve druhém ročníku (1927) byly otištěny Lo Gattův překlad dvou *Povídek malostranských*, studie Wolfganga Giustiho o československých poválečných kulturních snahách, ale i rozbor a recenze Haškova *Švejka*. Arturo Cronia recenzoval studii J. H. Máchala *Boje o nové směry v české literatuře* a objevila se zde i Giustiho studie o poetismu (Giusti 1928, s. 70–71). V září 1927 pak revue uveřejnila povídku *U rotačky* Karla Matěje Čapka-Choda v překladu redaktora časopisu Ettoreho Lo Gatta (Babler 1928, s. 9).

V prvním čísle třetího ročníku, tedy roku 1928, v tomto periodiku vyšly Giustiho překlady ukázek ze sbírky J. S. Machara *Zde by měly kvést růže* a básní Petra Bezruče *Ostrava a Kdo na moje místo* i Lo Gattův překlad povídky Fráni Šrámka *Naše věrné milování* (Novák 1928, s. 7). Studii Arneho Nováka o Karlu Matěji Čapku-Chodovi pak přineslo druhé číslo stejného ročníku (Babler 1928, s. 9).

Podle informací Václava Jiřiny, překladatele z itaštiny, z roku 1926 přeložil Wolfgango Giusti do itaštiny knihu povídek Boženy Němcové a výbor novel Karla Matěje Čapka-Choda (Novák 1926, s. 9).

Obsáhlou zprávu nazvanou *Italské silhouety československého básníka Julia Skarlandta*, v níž ocenil kulturní a literární činnost tohoto autora, přinesl milánský list *Giornale dell'Arte*. Skarlandtovy básně z výše uvedené sbírky přeložil pro toto periodikum prof. Umberto Urbani (S. O. 1928, s. 6).

Roku 1929 byly v turínském nakladatelství *Slavia* vydány Čapkovy *Trapné povídky* pod názvem *Racconti tormentosi*. První autorizovaný překlad z češtiny, který vyšel v řadě *Il Genio Slavo*, pořídil Wolfgango Giusti, jehož úvodní slovo obsahuje studii o současné světové literatuře, v jejímž rámci hodnotí Čapkovu dílo (Mágr 1929, s. 6). Do roku 1930 byly naplánovány překlady Nerudových *Povídek malostranských* pod názvem *I racconti di Malá Strana* a Olbrachtova *Žaláře nejtemnějšího* (*La prigionie più tetra*).

Překladová i esejistická pozornost italských bohemistů, která velmi často podléhala restrikcím fašistické cenzury, se po celou dobu trvání první československé republiky zaměřovala především na české spisovatele 19. století. Italským čtenářům tak byly do roku 1938 nabídnuty knižní překlady děl zejména sedmi českých autorů: Boženy Němcové, Karla Čapka, Ivana Olbrachta, Jana Nerudy, Julia Zeyera, Karla Hynka Máchy a Karla Matěje Čapka-Choda (Massimi 1999–2000, s. 62–77).

V době, o níž hovoříme, existoval obzvláště na Moravě rovněž proud katolického dantismu. K příležitosti šestistého výročí úmrtí Danta Alighieriho vyšel v roce 1921 sborník s názvem *Dante a Češi* (srov. Špička 2010). Tuto obsáhlou práci, jež byla podpořena ministerstvem a pokusila se o do té doby nejpodrobnější recepci díla tohoto klasika (V. 1921, s. 7), vydala Družina literární a umělecká v Olomouci pod vedením katolického kněze a překladatele z itaštiny Karla Dostála-Lutinova. O tom, že se slavilo Dantovo výročí, svědčí další zprávy z novin. Jednak se v pražském Rudolfinu konala na Dantovu počest výstava italského umění *Mostra d'arte italiana*, na níž zahajovací řeč pronesl italský futurista F. T. Marinetti, který se zúčastnil rovněž futuristických představení ve Švandově divadle ([nepodepsáno] 1921, s. 2).¹¹ Dále se na Žofíně

11 Dochoval se plakát z představení *Synthetické divadlo Marinetti a Fiala Ferenc* (Futurista) konaného 13. prosince 1921 ve Švandově divadle. Viz Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Lešehradeum, č. inv. 34/59, č. příř. 69/2005. Srov.: „Koncem roku

slavilo Dantovo výročí přednáškou Václava Tilleho a recitací básní v podání dcery Jaroslava Vrchlického Evy.¹²

V roce 1922 byla vydána rozšířená verze knihy *La nazione cezca*, kterou v roce 1915 publikoval Giani Stuparich. V novém vydání s titulem *La nazione cecca* upravil stávající text a k němu připojil druhou část, věnovanou válečným událostem a vzniku Československa.¹³ Roku 1926 vyšla v Římě publikace s názvem *La Cecoslovacchia*. Tento rozsáhlý sborník o Československu, který zahrnoval příspěvky různých československých spisovatelů, byl vydán v italštině a obsahoval pět set stran kulturních a hospodářských článků a úvah, po nichž následovaly profily čtyř osobností pro onu dobu historicky významných: Jana Husa, Františka Palackého, Jana Amose Komenského a Tomáše Garrigua Masaryka ([nepodepsáno] 1926, s. 6; [nepodepsáno] 1925–1926, s. 236).

Od roku 1929 až do roku 1940 působil moravský filolog Josef Bukáček (1897–1970), zakladatel československé italianistiky, jako lektor českého jazyka a literatury na univerzitách v Terstu a v Padově. Tento v té době aktivní propagátor kultury mezi oběma národy se ve svých terstských přednáškách věnoval tématu kulturních vztahů. Zorganizoval také přednášku italského slavisty a překladatele Umberta Urbaniho o Zeyerově románu *Jan Maria Plojhar* (Bukáček 1930, s. 7). V Itálii rovněž uveřejnil svoje články: v publikacích terstské univerzity vydal syntetickou studii *Le relazioni culturali Ceco-Italiane dalle origini all'epoca presente*, zveřejnil též cyklus studií *Alcuni motivi di guerra italiani nella letteratura cecoslovacca* (Novák 1933a, s. 9). Za jeho propagátorskou a badatelskou činnost v oblasti československo-italských styků mu bylo článkem v římské revui *L'Italia che scrive* vyjádřeno uznání (Novák 1933b, s. 9).

Jako recenzent se Bukáček zabýval mimo jiné i publikací *Cecoslovacchia d'oggi*, která vyšla jako devátý svazek sbírky *L'Europa contemporanea* v roce 1929. V první ze svých dvou recenzí této nové knihy o Československu vyzdvihl předešlé práce italských slavistů *La nazione cecca* a *La Cecoslovacchia*, které vydal Istituto per l'Europa Orientale. Ocenil, že jejich autoři popsali naše dějiny s náklonností, věnovali se významným osobnostem a vyzdvihli význam legionářů. V případě nové publikace Bukáček autora kritizoval, jelikož ten se pustil do psaní studie bez znalosti češtiny. Italský novinář Giuseppe Bruguier totiž využíval německé zdroje, které mluvily v neprospěch našeho národa. Československý národ se pod Bruguierovými povrchními popisy jevil značně zkresleně a autor v mnoha případech (například ohledně vzdělanosti) přisuzoval zásluhy rakouské monarchii. Bukáček v této recenzi zmínil také diplomata, spisovatele a překladatele z italštiny Julia Skarlandta, který informoval

1921 se ve ŠD uskutečnilo několik futuristických pořadů za účasti F. T. Marinettiho a českého vyznavače tohoto hnutí, F. Futuristy, který tehdy ve ŠD pohostinsky hrál“ (Šormová, Eva: Švandovo divadlo. *Česká divadelní encyklopedie* <http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Švandovo_divadlo [1. 6. 2020]).

12 Václav Tille (1867–1937) organizoval přednášky i v dalších letech, kupříkladu „cyklus přednášek nazvaných Vybrané kapitoly z italské literatury [...] budou zahájeny 9. 2. v 18 hodin v ústavě italské kultury“ (Přednášky prof. dra V. Tille, zpráva. *Právo lidu* 33, 1924, č. 34, s. 11); srov. Literatura a věda. *Národní listy* 61, 1921, č. 343, s. 4.

13 O Stuparichových knihách věnovaných českému a posléze československému národu viz Špička 2016; Špička, nepublikováno (rukopis kapitoly, který mi laskavě poskytl autor).

o českých záležitostech v Terstu. Dalším kurátorem československo-italských vztahů té doby byl terstský profesor Umberto Urbani, který se věnoval překladu románu *Jan Maria Plojhar* Julia Zeyera (Bukáček 1930, s. 61–62).

Rovněž ve druhé recenzi se Bukáček vyjádřil pozitivně ke dvěma starším knihám týkajícím se Československa a kriticky k nové italské publikaci. S nelibostí kvitoval všeobecné nadšení nad tím, že v zahraničí vyšly knihy o našem národě, přičemž jejich kvalitou se nikdo nezabýval. Připomněl, že Bruguier, pro publikum znalé československé problematiky autor zcela neznámý, neuměl česky a v *Cecoslovacchia d'oggi* popsal český národ čerpaje z německých pramenů. V Bruguierově práci tedy bylo patrné, že se stotožňuje s německými a maďarskými názory, což se projevilo i v jeho kulturních znalostech. Dle Bukáčka se některé Bruguierovy výroky podobaly Piccolominiho stylu¹⁴ (Bruguier se totiž o Česích vyjádřil, že je to národ sedláků, které až Rakousko pozvedlo, jinak se jedná o „národ pilný a vnímavý, jsou přílišní nacionalisté, nekritičtí a domýšliví“). Některé informace však byly podle Bukáčka pravdivé (např. že „holdujeme obžerství a pití“). Za mnohem horší pak Bukáček považoval Angiolettiho reportáž *Cecoslovacchia paese nuovo*, otištěnou v revue *L'Italia Letteraria*. Konečně Pedrazziho knihu *Praga* a jeho pražské dojmy hodnotil jako „ne vždy hluboké, zato však barvitě a přístupné tak nejširšímu obecnstvu. Ovšem i Pedrazziho láska k našemu národu a hlavnímu městu se postupně vyvíjela“ (Bukáček 1933, s. 331–334).

Divadelní dění v Itálii pravidelně sledoval divadelní kritik, dramatik a překladatel z italštiny Jakub Rydvan, který čtenáře v Československu informoval o tom, že milánský ilustrovaný měsíčník *Comoedia* publikoval v roce 1924 fotografie z pražských inscenací her Jaroslava Hilberta *Kolumbus* a Jaroslava Vrchlického *Láska a smrt* a *Námluvy Pelopovy*. Zmíněné periodikum rovněž otisklo vůbec první italský překlad české divadelní hry (jednalo se o drama bratří Čapků *Ze života hmyzu*, které přeložil pražský dopisovatel italských novin Ugo Dadone) a ve svém lednovém čísle z roku 1925 zveřejnilo Vlčkův článek o Jaroslavu Hilbertovi a jeho *Druhém břehu* (Rydvan 1923–1924, s. 427; Vlček 1925, s. 7).

V roce 1926 rezonovaly nejvíce zprávy o pobytu Luigiho Pirandella v Praze (Kovářna 1926, s. 3; Raisová 1927, s. 17–18). V Československu se psalo o jeho inovativní dramatičce a novelách, o jeho kočovné divadelní společnosti, fašismu a italské literatuře i o zřízení stálých divadel (Kovářna 1926, s. 2). Za autorovy přítomnosti bylo uvedeno představení tragédie *Jindřich IV.* ([nepodepsáno] 1926, s. 4). O přesném pořadí her Pirandellovy skupiny v Praze informovalo *České slovo* ([nepodepsáno] 1926, s. 4).

V roce 1928, konkrétně 24. října, bylo v neapolském Teatro Fiorentino poprvé uvedeno Čapkovo drama *R.U.R.* (S. R. 1928, s. 7; Rv. 1928, s. 7). K roku 1933 se váže zmínka o v Itálii připravované inscenaci Čapkovy hry *Ze života hmyzu*, z níž ovšem muselo být vyškrtáno třetí dějství, v němž se odehrává válka mravenců (Dohalský 1933, s. 9).

K roku 1927 se vztahuje novinová zpráva o tom, že lektorátem československého jazyka na univerzitě v Neapoli bude do roku 1928 pověřen Zdeněk Kristen, tajemník Československého historického ústavu v Římě. Lektorát byl přičleněn ke stoličce slovan-ských jazyků a literatur, kterou spravoval Ettore Lo Gatto ([nepodepsáno] 1927, s. 5).

V roce 1928 se na Univerzitě Karlově v Praze konala přednáška historika umění P. Misciatelliho o středověké Sieně, uspořádaná italským Istituto di cultura italiana

14 Odkazuje na *Historii českou* (*Historia Bohemica*) Enea Silvia Piccolominiho.

(Kalista 1928, s. 10). Téhož roku Misciatelli, jehož svého času pojilo přátelství s M. R. Štefánikem, přednášel i v Brně, tentokrát o Dantově koncepci *Pekla* (Bukáček 1928, s. 9).

V roce 1933 se na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze konala přednáška profesora italské literatury, propagátora italsko-českých vztahů a italského slavisty Artura Cronii na téma *Petrarca v Čechách* (Fischer 1933, s. 9). Přednáška vyšla ve florentských *Annali della Cattedra Petrarcesca* ve formě studie *La fortuna del Petrarca nella letteratura ceca*, která pojednává o Petrarkových osudech v českém písemnictví (Novák 1933, s. 9).

Měsíc po Croniovi přednášel na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na téma *Poesie a civilizace* reprezentant moderní generace básníků Giuseppe Ungaretti, pozvaný ředitelem Italského kulturního institutu v Praze Giovannim Battistou Angiolettim (Golombek 1933, s. 10).

Před českými posluchači promluvil rovněž Luigi Pirandello, a to krátce po přijetí Nobelovy ceny ve Stockholmu, když se zastavil v Praze a 17. prosince 1934 pronesl v aule Filozofické fakulty Univerzity Karlovy přednášku o zakladateli verismu Giuseppe Vergovi. Pirandello při této příležitosti prohlásil, že Verga patří k jeho nejoblíbenějším autorům a měl velký vliv na jeho vlastní tvorbu (Konrád 1934, s. 6).¹⁵

Zpráva z novin hovoří o tom, že se v našem rozhlase měl Pirandello účastnit rozhovoru s překladatelem Václavem Jiřinou ([nepodepsáno] 1934, s. 4). Časopis *Radiojournal* tuto informaci potvrzuje. Rozhovor se vysílal na stanici Praha I. v 19.10 v pořadu *Literární okénko* ([nepodepsáno] 1934, s. 18). Zvukový záznam bohužel dochován není.

V roce 1934 se v Římě konala významná mezinárodní vědecká konference *Convegno Volta IV.* na téma divadlo, kterou pořádala Královská italská akademie.¹⁶ Pozváno bylo celkem 43 cizinců a 18 Italů. Pozvání od Pirandella, jenž byl jedním z hlavních organizátorů,¹⁷ obdržel jako první z Československa Karel Čapek, který je ale odmítl. Ve svém dopise ze 13. července 1934 se Čapek v italštině omluvil prezidentovi Královské italské akademie G. Marconimu, že se již v divadelním prostředí tolik nepohybuje a necítí se být dostatečně kompetentní sedět u jednoho stolu s předními divadelními experty.¹⁸

Pozvání na tuto konferenci obdrželo také vedení Národního divadla. Z Prahy je ve svém dopise ze dne 21. června 1934 přijal Karel Hugo Hilar, který byl v té době aktivním divadelním režisérem, dramatikem a kritikem.¹⁹ V dopise se vyjádřil, že je

15 Přednášky v přeplněném sále se mimo jiné účastnili italský vyslanec Quido Rocco s manželkou, ministr zahraničních věcí ČSR Kamil Krofta, přednosta Kanceláře prezidenta republiky Přemysl Šámal, velitel francouzské vojenské mise v ČSR generál Louis-Eugène Faucher, opat premonstrátského kláštera v Praze na Strahově Metoděj Jan Zavoral a ředitel Italského kulturního institutu v Praze Giovanni Battista Angioletti. Úvodní slovo pronesl literární teoretik, divadelní kritik a univerzitní profesor Otokar Fischer.

16 Originální název je Reale Accademia d'Italia.

17 Pirandello byl ředitelem konference s názvem *Convegno Volta per il Teatro Dramatico 1934*. Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, *Convegno Volta IV.*, fasc. 4, úvodní řeč Luigiho Pirandella.

18 Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, *Convegno Volta IV.*, korespondence, fasc. 2, č. 61, Čapek Marconimu.

19 Tamtéž, č. 53, Hilar Marconimu.

pozváním na konferenci neskutečně potěšen a že bude na cestě doprovázen manželkou. V dalším psaní²⁰ požádal organizátory, zda by si s sebou mohl vzít jako doprovod i svého přítele, pozdějšího divadelního ředitele Bedřicha Jahna. Konference se zúčastnil také Vlastislav Hofman, scénograf, který s Hilarem spolupracoval. Hofman potvrdil účast ve svém dopise psaném francouzsky v Praze dne 9. června 1934.²¹

Hilar na konferenci vystoupil s příspěvkem ve francouzštině (s názvem *Action de l'État sur le Théâtre en Tchécoslovaquie*), který pojednával o Národním divadle v Praze a o důležitosti jeho podpory ze strany státu. Zmínil jména spolupracovníků, např. Stanislava Mojžíše, který od 1. ledna 1932 do konce října 1939 vykonával funkci ředitele Národního divadla, přičemž mu byla ponechána pravomoc zvláštního zmocněnce ministerstva, čímž došlo k rozšíření kompetence ředitele Národního divadla ve vztahu k nadřízeným orgánům. V Hilarově referátu zaznělo také jméno ředitele orchestru Otakara Ostrčila. Hilar dále mluvil o tom, že Národní divadlo má dva cíle — podporovat domácí scénu a nadále obohacovat repertoár o slavná evropská díla. Z italské klasiky hrála prim díla italských klasických autorů, jako byl Vittorio Alfieri a Carlo Goldoni, ze soudobých autorů Pirandello, Bontempelli a Marinetti, kteří byli u nás prezentováni dokonce dříve než na ostatních evropských scénách.²²

Práce italských slavistů byla náležitě oceňována, což lze doložit pozváním italského slavisty Ettoreho Lo Gatta roku 1925 na návštěvu k prezidentu T. G. Masarykovi ([nepodepsáno] 1925, s. 8–9). K předválečným a soudobým kulturním vztahům, zvláště literárním, a jejich dalšímu rozvoji se velmi často vyjadřoval český kritik a překladatel z italštiny František Kovárna. Konstatoval vzrůstající kvalitu překladu na obou stranách a pochvaloval si zvyšující se zájem italských časopisů o československou literární tvorbu (Kovárna 1925, s. 4).

Roku 1929 začal padovský profesor Giovanni Maver pracovat na svém výzkumu přímo v Praze, kde se seznámil s literárními kolegy a přáteli Vrchlického. Ve stati *Vrchlický a Leopardi*, která byla publikována v Praze v časopise *Rivista italiana di Praga*, se věnoval vztahu českého básníka k jeho italskému protějšku (K. 1928–1929, s. 391).

Osobností, jejíž jméno se v souvislosti s italsko-českými kulturními vztahy objevovalo velmi často, byl politik, diplomat, novinář a překladatel²³ Ugo Dadone (1886–1963). První zmínky, které o něm nalézáme v dobových periodikách, se týkají legionářů: upozornil na sebe roku 1918, kdy se v Praze mezi jinými zahraničními no-

20 Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, korespondence, fasc. 2, č. 93.

21 Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, korespondence, fasc. 2, č. 59.

22 Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, Reale Accademia d'Italia, Roma, classe delle lettere, IV Convegno Volta — tema: *Il Teatro*, 8–14 ottobre, 1934, K. H. Hilar, *Action de l'Etat sur le Theatre en Tchechoslovaquie*.

23 Ugo Dadone společně s Josefem Kodíčkem přeložil v roce 1922 z italštiny do češtiny Marinettiho divadelní hru *Ohnivý buben*. Tuto činohru Stavovské divadlo reprízovalo mezi 20. prosincem 1922 a 4. březnem 1923 celkem dvanáctkrát (*Ohnivý buben* (Činohra). *Online archiv Národního divadla* <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/inscenace/2261>> [3. 2. 2019]). Více informací o pražském představení viz Křesálková 1995. V roce 1994 byl *Ohnivý buben* uveden v Divadle za branou II v rámci festivalu Praga Europa (viz Pelán 1994).

vináři objevil jako zpravodaj a korespondent milánské *Corriere della Sera*, který uměl výborně česky, oblečen v uniformě československé italské legie ([nepodepsáno] 1918, s. 6). To on byl jedním „z Italů Čechy nesmírně milujících a znajících Prahu dávno před válkou“, který časopisu *Český svět* roku 1919 poskytl fotografie legionářských vojsk a zorganizoval rovněž přednášku a koncert na počest legionářů v rámci odhalení jednoho z pomníků ([nepodepsáno] 1919, s. 343). V časopise *Český svět* se nachází celý seznam členů předsednictva Ligy italsko-československé. Ugo Dadone, jenž byl tajemníkem italského výboru pro československou neodvislost a členem předsednické rady Ligy italsko-československé, kterou v Praze zastupoval, je zde vyfotografován v uniformě nadporučíka. Liga měla za úkol přinášet informace týkající se obou států, ale také udržovat dobré vzájemné literární a umělecké styky, což mělo usnadnit cestu k lepším obchodním kontaktům (Neuber 1919, s. 289).

V roce 1920 se Dadone jako zástupce spolku *Giordano Bruno* účastnil za Itálii v Praze XVIII. světového kongresu *Volné myšlenky*, na němž odsuzoval násilí a vymezoval se „proti znásilňování svobody projevu v Rusku“ ([nepodepsáno] 1920, s. 1–9). Později se začal angažovat i v kulturním prostředí, obzvláště se zajímal o literární a dramatickou tvorbu a také o dodržování autorských práv. Objevily se i zprávy, v nichž se čeští redaktoři nad chováním italského žurnalisty pozastavovali, např. v roce 1921, kdy se redakce *Jeviště*, časopisu pro divadlo, podivovala nad „ostrým výpadem“ italského redaktora Uga Dadoneho proti autorovi úvodníku z 23. června 1921, který byl věnován italské dramatičce na českých jevištích, „ač nebyla nikým zlehčována ani zpochybňována“ ([nepodepsáno] 1921, s. 434–437). Další rozpaky můžeme vyčíst ve zprávě z *Práva lidu* z roku 1925: „Nyní se stala neslýchaná věc. V Praze žije již několik let jakýsi Hugo Dadone [sic!], o němž jest známo, že je ve službách fašistické strany italské, píše do různých fašistických listů články proti naší republice, zejména proti politice dr. Beneše, a chodí skoro každý den na italské vyslanectví a k italskému vyslanci v Praze.“²⁴

Do dnešního dne nebyla o této osobnosti napsána žádná ucelená studie. Životní osudy Uga Dadoneho v souvislosti s česko-italskými vztahy se snažil zrekonstruovat Pavel Tomášek, který zmiňuje jeho českou manželku Markétu Kašparovou a jejich seznámení v Benátkách. Dále popisuje Dadoneho spolupráci s českou Maffii během války a návrat do republiky v uniformě legionářského důstojníka. Většina lidí považovala Dadoneho za špióna a člena zednářské lóže. V letech 1926–1929 zastával funkci italského konzula v Moravské Ostravě.²⁵ Roku 1926 Ugo Dadone přeložil Hilbertův *Druhý břeh* a drama bratří Čapků *Ze života hmyzu* (Novák 1926, s. 9). Československo definitivně opustil v roce 1930 (Tomášek 2007).²⁶

Zdrojem, který popisuje Dadoneho jako jednoho z důvěrníků římské *Gran Loggia Nazionale* a podle něhož byl považován za tehdejšího prostředníka italského

24 Viz Italský fašistický nactiutrhač Hugo Dadone před soudem. *Právo lidu* 36, 1925, č. 237, s. 5.

25 Library. Dadone, Ugo. *Central Intelligence Agency* <<https://www.cia.gov/library/readingroom/document/51966ec5993294098d509dd6>> [30. 6. 2019].

26 „Od 1926 do 1929 působil jako italský konzul v Moravské Ostravě“ (Ugo Dadone (1886–1963). *Lóže Národ*, 2. 7. 2019 <<https://www.lnarod.cz/2019/07/tajemny-muz-v-pozadi-ugo-dadone/>> [30. 7. 2019]).

svobodného zednářství, je překlad publikace Waltera Jacobiho, německého právníka a pozdějšího důstojníka SS, který se o Dadonem vyjadřuje takto: „Nelze jej vlastně ani považovat za italského nacionalistu, musí se na něj hledět jako na nezakořeněného mezinárodního spiklence, jenž zneužíval diplomatické kurýrní pošty pro účely svobodných zednářů“ (Jacobi 2008, s. 10). Zpráva ve *Volné myšlence* v roce 1928 vykreslila Uga Dadoneho, jenž byl v té době konzulem v Moravské Ostravě, jako „fanatického služebníka Mussoliniho“, což neodpovídá tomu, že se dříve hlásil ke svobodnému zednářství. Neznámý autor psal, že nerozumí, jestli byla jeho „dřívější orientace jen předstíraná“, a doufal, že „bude brzy jeho působení u nás ukončeno“ ([nepodepsáno] 1928, s. 239).

V meziválečném období se Československu a Itálii, co se týče politických vztahů, nepodařilo navázat funkční spolupráci, ačkoli obě země původně bojovaly proti stejnému nepříteli a patřily k vítězům první světové války. Na mezinárodní úrovni však oba státy sledovaly odlišné zájmy. Československo vstoupilo do tzv. Malé dohody a ani po podepsání československo-italské smlouvy v roce 1924 se pro Itálii nestalo spojencem. Mussolini po svém nástupu k moci odložil stranou svou liberálně-socialistickou minulost, zapomněl na dobu, kdy oceňoval Husův neohrožený boj za pravdu, a začal budovat diktátorský režim.

Tyto skutečnosti našťastí neměly negativní důsledky pro oblast kulturní výměny. Studium českých recenzí, kritik a anotací v dobových periodikách poskytlo mnoho užitečných dokladů o živé recepci italské literatury a odhalilo přínos řady významných osobností a institucí k oboustranné kulturní spolupráci. Vzájemné kulturní vztahy se realizovaly na úrovni různých institucí: např. Italský kulturní institut v Praze pořádal četné přednášky a konference, zval významné hosty, propagoval italskou kulturu a jazyk. Zřídil rovněž knihovnu s italskými tituly a v době svého největšího rozkvětu vydával dvě periodika. Na činnosti institutu se podíleli jak čeští, tak italští akademici a intelektuálové pobývající v Praze. Pobočky celosvětově působící osvětové společnosti Danta Alighieriho (Società Dante Alighieri) byly otevřeny i v jiných českých městech. Důležité bylo rovněž vydání olomouckého sborníku *Dante a Češi* při příležitosti šestistého výročí úmrtí tohoto klasika, které ukázalo, že je pevnou částí našeho kulturního horizontu.

Rovněž na akademické půdě se projevoval zájem o navazování přátelských vztahů a o soudobé literární a literárněkritické proudy. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy hostila přednášky významných italských osobností: jednalo se například o Luigiho Pirandella, který zde přednášel během své návštěvy v Praze krátce po přijetí Nobelovy ceny a jenž následně pozval do Itálie Karla Čapka a vedení Národního divadla na mezinárodní konferenci o divadle. Dále se pak na půdě zmíněné univerzity konala přednáška básníka Giuseppeho Ungarettiho a semináře zde vedl významný slavista Arturo Cronia a budoucí spisovatel Giani Stuparich. O kulturní transfer mezi Itálií a Československem se zasloužili právě italští a čeští bohemisté, kteří se snažili zakládat kvalitní odborné časopisy, publikovat v Itálii články o československé literatuře, pořádat přednášky, vydávat sborníky i publikace o Československu a realizovat překladatelskou a lektorskou činnost. Zpomalení rozkvětu některých spolků, a někdy dokonce zánik odborných časopisů měla pravděpodobně na svědomí fašistická ideologie, která v demokratickém Československu budila značnou averzi. Počet překladů z češtiny do italštiny byl sice nízký, ale italští čtenáři si mohli přecíst stěžejní díla

českých spisovatelů 19. století (k dispozici jim byly *Máj* Karla Hynka Máchy, *Babička* Boženy Němcové, *Povídky malostranské* Jana Nerudy, *Tři legendy o krucifixu* a *Jan Maria Plojhar* Julia Zeyera a *Turbína* Karla Matěje Čapka-Choda), ze současné literatury pak byl zájem o překlady díla Karla Čapka *Věc Makropulos*, *Trapné povídky*, *Devatero pohádek*, *Dášeňka* a Ivana Olbrachta *Žalář nejtemnější*, *Nikola Šuhaj loupežník*, případně úryvky z překladů českých děl publikované časopisecky.

PRAMENY

Archivní zdroje

- Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, Reale Accademia d'Italia, Roma, classe delle lettere, IV Convegno Volta — tema: Il Teatro, 8–14 ottobre, 1934, K. H. Hilar, Action de l'Etat sur le Theatre en Tchechoslovaquie.
- Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, Convegno Volta IV., fasc. 4, úvodní řeč Luigiho Pirandella.
- Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, Convegno Volta IV., korespondence, fasc. 2, č. 61, Čapek Marconimu.
- Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, korespondence, fasc. 2, č. 93.
- Istituto di Studi Pirandelliani e sul Teatro Contemporaneo Řím, Archiv Luigiho Pirandella, korespondence, fasc. 2, č. 59.
- Literární archiv Památníku národního písemnictví Praha, fond Lešehradeum, č. inv. 34/59, č. přír. 69/2005.
- Online archiv Národního divadla, Ohnivý buben (Činohra). <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/inscenace/2261>> [3. 2. 2019].

Tištěné prameny

- Babler, Otto František:** Studie o K. M. Čapku-Chodovi. *Lidové noviny* 36, 1928, č. 456, s. 9.
- Bukáček, Josef:** Marchese Misciatelli. *Lidové noviny* 36, 1928, č. 304, s. 9.
- Bukáček, Josef:** Nová italská kniha o Československu. *Stan* 2, 1930, č. 3–4, s. 61–62.
- Bukáček, Josef:** Přednášky o českých kulturních věcech v Terstu. *Lidové noviny* 38, 1930, č. 282, s. 7.
- Bukáček, Josef:** Tři hlasy o Československu. *Lumír* 59, 1933, č. 6, s. 331–334.
- Dohalský, Bořek:** Bratři Čapkové v Itálii. *Lidové noviny* 41, 1933, č. 120, s. 9.
- Fischer, Otokar:** K dějinám české literatury. *Lidové noviny* 41, 1933, č. 102, s. 9.
- Giusti, Wolfgango:** O poetismu. *Red. Revue svazu moderní kultury* 2, 1928, č. 2, s. 70–71.
- Golombek, Bedřich:** Poesie a civilizace. *Lidové noviny* 41, 1933, č. 163, s. 10.
- Istituto di Cultura Italiana. *Čech* 48, 1923, č. 55, s. 3.
- Istituto Italiano di Praga. *Právo lidu* 31, 1922, č. 170, s. 11.
- Italský fašistický nactiutruhač Hugo Dadone před soudem. *Právo lidu* 36, 1925, č. 237, s. 5.
- Italský sborník o Československu. *Literární Rozhledy* 10, 1925–1926, č. 4, s. 236.
- K. H. Mácha v italské revue. *Literární Rozhledy* 9, 1925, č. 10, s. 308.
- K.:** Italská revue o Československu. *Venkov* 22, 1927, č. 273, s. 8.
- K:** Giovanni Maver Vrchlický a Leopardi. *Zvon* 29, 1928–1929, č. 28, s. 391.
- Kalista, Zdeněk:** Piero Misciatelli. *Literární svět* 1, 1928, č. 19–20, s. 10.
- Koncertní večer. *Večer. Lidový deník* 6, 1919, č. 82, s. 4.
- Konrád, Edmond:** Pirandello a Verga. *Národní Osvobození* 11, 1934, č. 296, s. 6.

- Kopal, Josef:** L'Europa Orientale. *Nové Čechy* 5, 1921–1922, č. 4–5, s. 191.
- Kovářna, František:** Československo a Itálie. *Národní Osvobození* 2, 1925, č. 105, s. 4.
- Kovářna, František:** Luigi Pirandello. *Národní Osvobození* 3, 1926, č. 342, s. 3.
- Kovářna, František:** Rozhovor s Pirandellem. *Národní Osvobození* 3, 1926, č. 343, s. 2.
- Lektorát československého jazyka na neapolské univerzitě. *Lidové noviny* 35, 1927, č. 645, s. 5.
- Literatura a věda. *Národní listy* 61, 1921, č. 343, s. 4.
- M.:** Československá literatura v Itálii. *České slovo* 19, 1927, č. 251, s. 6.
- Mágr, Antonín Stanislav:** Karel Čapek
Trapné povídky. *Prager Presse* 9, 1929, č. 291, s. 6.
- Mach, Josef:** Italská revue slovanských literatur. *Lidové noviny* 34, 1926, č. 545, s. 9.
Několik zahraničních novinářů. *Právo lidu* 27, 1918, č. 295, s. 6.
- Neuber, František:** Předsednictvo italské ligy československé. *Český svět* 15, 1919, č. 43, s. 289.
- Novák, Arne:** Nové překlady z češtiny do vlaštiny. *Lidové noviny* 34, 1926, č. 440, s. 9.
- Novák, Arne:** Nové stati o česko-italských vztazích kulturních. *Lidové noviny* 41, 1933, č. 52, s. 9.
- Novák, Arne:** Petrarca a Čechové. *Lidové noviny* 41, 1933, č. 286, s. 9.
- Novák, Arne:** Josefu Bukáčkovi... *Lidové noviny* 41, 1933, č. 576, s. 9.
- Novák, Bedřich:** Italský časopis pro slovanské literatury Rivista di letteratura slave. *Lidové noviny* 36, 1928, č. 218, s. 7.
- Oddělení vrhačů pum zhuštěných vzduchem „Stockes“. *Český svět* 15, 1919, č. 19, s. 343.
- Pan president republiky. *Národní Osvobození* 2, 1925, č. 65, s. 8–9.
- Pan Ugo Dadone. *Volná myšlenka* 18–19, 1928, č. 30, s. 239.
- Pirandello hraje až v úterý. *České slovo* 18, 1926, č. 291, s. 4.
- Pirandello promluví v našem rozhlasu. *České slovo* 26, 1934, č. 293, s. 4.
- Přednášky prof. dra V. Tille, zpráva. *Právo lidu* 33, 1924, č. 34, s. 11.
- Raisová, Doubravka:** Pohostinské hry souboru L. Pirandella v divadle Vinohradském. *Ženský svět* 31, 1927, č. 1–2, s. 17–18.
- Redakce. Jeviště a italská tvorba dramatická. Kousek literární etiky, polemika. *Jeviště* 2, 1921, č. 28, s. 434–437.
- Rosendorfský, Jaroslav:** Čechy a Itálie v díle vlašského slavisty. *Lumír* 66, 1939–1940, č. 4, s. 215–216.
- Rovněž Italský sborník o Československu. *České slovo* 18, 1926, č. 40, s. 6.
- Rozhovor s Pirandellem. *Radiojournal*.
Autorisované programy všech slyšitelných stanic evropských, 1934, č. 51, s. 18.
- Rv:** RUR v Neapoli. *Lidové noviny* 36, 1928, č. 555, s. 7.
- Rydvan, Jakub:** Italská divadelní revue Comoedia v Miláně. *Topičův sborník* 11, 1923–1924, č. 9, s. 427.
- Scarlandt, Julius:** Uznání zásluh čsl. beletristy o prohloubení kulturních styků italo-československých. *Národní Osvobození* 5, 1928, č. 147, s. 6.
- Seidl, Ivan:** Jaroslav Vrchlický a Emilio Teza v kontextu česko-italských literárních a kulturních vztahů. *Vzájemná korespondence z let 1885–1901*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno 1988.
- Slavnostní představení na počest L. Pirandella ve Stavovském divadle. *Národní Osvobození* 3, 1926, č. 344, s. 4.
- Steiner, Rudolf:** Z italského divadla. *Lidové noviny* 36, 1928, č. 591, s. 7.
- Ústav italské kultury. *Volná myšlenka* 13, 1921, č. 31, s. 6.
- V.:** Dante a Češi. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 496, s. 7.
- Vlček, Bartoš:** Italské revue o české literatuře. *Lidové noviny* 38, 1925, č. 33, s. 7.
- Vlček, Bartoš:** Italský měsíčník I nostri quaderni. *Lidové noviny* 35, 1925, č. 77, s. 7.
- XVIII. Světový kongres Volné myšlenky v Praze 1920. *Volná myšlenka* 11, 1920, č. 37, s. 1–9.
- Zanotti, Bianco U.:** Poznámka. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 39, s. 9.

LITERATURA

- Caccamo, Francesco:** Promarněná příležitost ve střední Evropě. Itálie a Československo mezi dvěma světovými válkami. In: Jitka Rauchová — Bohumil Jiroušek (eds.): *Věda, kultura a politika v československo-italských vztazích 1918–1951*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2012, s. 77–91.
- Cosentino, Annalisa:** L'Attività editoriale dell'Istituto di Cultura Italiana di Praga. In: Ada Gigli Marchetti — Luisa Finocchi (eds.): *Stampa e piccola editoria tra le due guerre*. Franco Angeli, Milano 1997, s. 219–235.
- Helan, Pavel:** *Duce a kacíf. Literární mládí Benita Mussoliniho a jeho kniha Jan Hus, muž pravdy*. L. Marek, Brno 2006.
- Helan, Pavel:** Československo-italské vztahy od první světové války do začátku dvacátých let. In: Jitka Rauchová — Bohumil Jiroušek (eds.): *Věda, kultura a politika v československo-italských vztazích 1918–1951*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2012, s. 25–38.
- Houska, Ondřej:** *Praha proti Římu. Československo-italské vztahy v letech 1922–1929*. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2011, s. 19.
- Hrdlička, Jaroslav:** Benito Mussolini a italský fašismus v pamětech prof. Vlastimila Kybala. In: Jitka Rauchová — Bohumil Jiroušek (eds.): *Věda, kultura a politika v československo-italských vztazích 1918–1951*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2012, s. 127–136.
- Jacobi, Walter:** *Golem metla Čechů. Rozklad českého nacionalismu*. Orbis, Praha 1942.
- Klípová, Barbora:** Giani Stuparich, svědek a moralista. Život mezi Terstem, Prahou a Florencií. *ČLOVĚK — Časopis pro humanitní a společenské vědy*, 2008, č. e12, s. 1–36 <<https://docplayer.cz/71235018-Giani-stuparich-svedek-a-moralista-zivot-meziterstem-prahou-a-florencii-barbora-klipova.html>> [8. 7. 2019].
- Kukánová, Zlatauše:** Řím jako intelektuální centrum výchovy katolických bohoslovců. In: Jitka Rauchová — Bohumil Jiroušek (eds.): *Věda, kultura a politika v československo-italských vztazích 1918–1951*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2012, s. 343–372.
- Massimi, Dario:** Česká literární kultura v Itálii. *Rivista dell'Istituto Italiano di Cultura di Praga — Časopis Italského kulturního institutu v Praze V*, 1999, č. 2 — 2000, č. 1, s. 62–77.
- Křesálková, Jitka:** Dagli appunti sulla fortuna di Marinetti in Boemia. *Il confronto letterario* 12, 1995, č. 23, s. 231–246.
- Pelán, Jiří:** Marinettiho Ohnivý buben podruhé. *Literární noviny* 5, 1994, č. 46, s. 10.
- Santoro, Stefano:** *L'Italia e l'Europa orientale. Diplomazia culturale e propaganda 1918–1943*. Franco Angeli, Milano 2005.
- Šmíd, Marek:** Římské mise Kamila Krofty ve dvacátých letech 20. století. In: Jitka Rauchová — Bohumil Jiroušek (eds.): *Věda, kultura a politika v československo-italských vztazích 1918–1951*. Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, České Budějovice 2012, s. 93–107.
- Špička, Jiří:** Dantovo dílo v Českém prostředí. *iLiteratura.cz*, 12. 1. 2010 <<http://www.iliteratura.cz/Clanek/25677/dantovo-dilo-vceskem-prostredi>> [3. 5. 2020].
- Špička, Jiří:** Giani Stuparich e la guerra dei Cecoslovacchi. In: Silvana Cirillo (ed.): *La Grande Guerra nella letteratura e nelle arti*. Bulzoni, Roma 2016, s. 201–226.
- Špička, Jiří:** Giani Stuparich a jeho dvě knihy o českém národě. Adaptace textu ve víru historie (nepublikováno, rukopisná studie).
- Tomášek, Pavel:** Ugo Dadone. *Zpravodaj Společnosti přátel Itálie* 12, 2007, č. 2, s. 4 <<https://www.prateleitalie.eu/file/921/SPI-02-07.pdf>> [30. 6. 2019].
- Valsangiacomo, Nelly:** *Dietro al microfono. Intelletuali italiani alla Radio svizzera (1930–1980)*. Edizioni Casagrande, Bellinzona 2015.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Central intelligence agency. Library. Dadone, Ugo. *Central intelligence agency* <<https://www.cia.gov>> [30. 6. 2019].

Italský kulturní institut Praha. Dějiny. Italská kongregace v Praze. Staletá historie. *Istituto Italiano di Praga* <https://iicpraga.esteri.it/iic_praga/cs/istituto/chi_siamo/storia> [8. 7. 2019].

Lóže národ. Ugo Dadone (1886–1963). *Lóže Národ*, 2. 7. 2019 <<https://www.lnarod.cz/2019/07/tajemny-muz-v-pozadi-ugo-dadone/>> [30. 7. 2019].

Šormová, Eva: Švandovo divadlo. *Česká divadelní encyklopedie* <http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Švandovo_divadlo> [1. 6. 2020].